

УДК 351. 330.3

М. В. Семененко,
аспірант кафедри управління національним господарством та економічної політики,
Національна академія державного управління при Президентові України, м. Київ

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

М. Semenenko,
Postgraduate Student of Department of Management of National Economy and Economic Policy
National Academy for Public Administration under the President of Ukraine, Kyiv

IMPROVEMENT OF THE GOVERNMENT REGULATION OF INNOVATIONS AND INVESTMENT ACTIVITY IN UKRAINE

У статті підкреслено значення інновацій та інноваційної діяльності в умовах глобалізації як основоположної складової ефективного розвитку економіки та формування конкурентних переваг на зовнішніх ринках для України. Наведено визначення інновацій та інноваційної діяльності відповідно до чинного законодавства. Проаналізовано статистичні дані щодо наукоємності ВВП країни за останні десятиліття. Обґрунтовано необхідність дослідження та державного управління інноваційно-інвестиційною діяльністю як комплексною системою. Проведено аналіз найбільших державних інвестиційних проектів України у 2016 році та вивчено аналітичні дані щодо загального обсягу та приросту іноземних інвестицій в економіку України за 2006–2015 роки. Визначено недоліки сучасної державної політики у сфері інноваційно-інвестиційної діяльності та сформульовано пропозиції щодо її удосконалення з використанням світового досвіду щодо стратегічного державного управління інноваційно-інвестиційною діяльністю.

The value of the innovation as a fundamental component of effective economic development and creating competitive advantages in foreign markets for Ukraine in the context of globalization has been investigated in the article. This definition of the innovation accordance with applicable law has been reviewed. The statistics on knowledge intensity of GDP over the past decade has been analyzed as well. The necessity of public administration of innovation and investment activities as an integrated system has been improved. The major State investment projects in Ukraine in 2016 and analytical data on total growth and foreign investment in Ukraine in 2006–2015 have been analyzed also. The shortcomings of modern state policy in the field of innovation and investment have been detected and proposals on its improvement with the use of world experience in strategic government innovation and investment activities have been formulated.

Ключові слова: інновації, інноваційна діяльність, інвестиції, інноваційно-інвестиційна діяльність, державне регулювання, глобалізація.

Key words: innovation, investment, innovation-investment activity, government regulation, globalization.

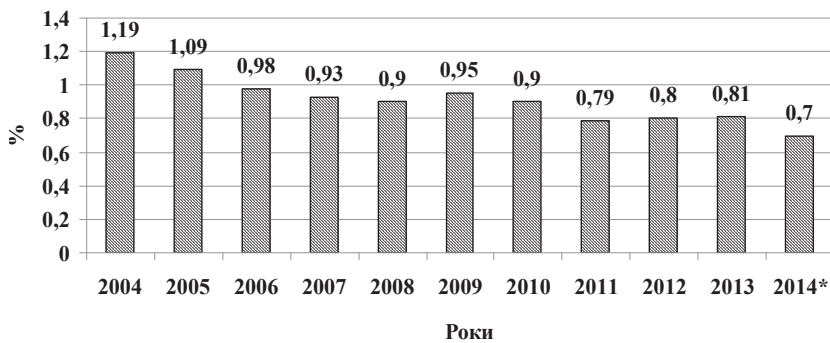
ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

В умовах глобалізації та конкуренції на зовнішніх ринках, інноваційна діяльність та впровадження новітніх технологій набувають все більшого значення як невід'ємна частина формування ефективного виробництва та зростаючої економіки.

Як зазначають О. Жовтанецька та Г. Никифорок, значення інновацій у сучасній економіці надзвичайно швидко зростає. І якщо ще донедавна впровадження інновацій було крайнім заходом у жорсткій конкуренції на ринку, то тепер вони стали необхідністю функціонування будь-якого підприємства в ринкових умовах. Інновація веде не лише до зниження собівартості, ціни та

зростання прибутку, але й до створення нових потреб, підвищення іміджу, до відкриття і захоплення нових ринків [1, с. 319].

За таких умов для України необхідним кроком є формування інноваційно орієнтованої економіки, здатної забезпечити конкурентні переваги на зовнішніх ринках та переорієнтувати країну з виробництва сировинних матеріалів у виробника якісної готової продукції. Проте, інноваційна діяльність неможлива без достатнього капіталовкладення, тобто інвестицій, тому актуально проводити комплексне дослідження інноваційно-інвестиційної діяльності у їх взаємозв'язку. Отже, дослідження інноваційно-інвестиційної діяльності, стиму-

* — дані наведені без урахування тимчасово окупованої території

Рис. 1. Питома вага обсягу виконаних наукових і науково-технічних робіт у ВВП, %

Джерело: [5].

лювання інновацій та сам процес державного управління та регулювання є одним з ключових питань для України.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Питанням стимулювання та державного управління інноваційно-інвестиційною діяльністю присвячено ряд наукових досліджень, над якими працювали І. Лобас, В. Гейць В., І. Лукінова, П., Саблук, В. Іваницька, О. Попович, Ю. Сафонов, О. Жовтанецька, Г. Никифрук, В. Любімов, А. Яценко, О. Нюнько.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Метою статті є дослідження сучасного стану впровадження інновацій в Україні, вивчення джерел фінансового забезпечення інноваційної діяльності та обсягів іноземних інвестицій в економіку України. Аналіз інноваційно-інвестиційної політики України, визначення її недоліків та напрямів удосконалення.

РЕЗУЛЬТАТИ ПРОВЕДЕНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Сучасний етап розвитку постіндустріальної (інформаційно-інновативної) економіки віддає пріоритет активізації інноваційної діяльності у наукомістких видах діяльності, формуванню інноваційної моделі розвитку економіки, спрямованої на підвищення добробуту населення [2].

Таким чином, саме інновації та інноваційний розвиток стають основним фактором формування конкурентних переваг як підприємств, галузей, так і країни в цілому. Відповідно до законодавства України інновації — новостворені (застосовані) і (або) вдосконалені конкурентоздатні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери.

Інноваційна діяльність трактується як діяльність, що спрямована на використання і комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок і зумовлює випуск на ринок нових конкурентоздатних товарів і послуг [3].

Проте сьогодні Україна зіштовхується з проблемою занепаду інноваційної діяльності. Так, у 2014 році рівень

наукоємності ВВП, тобто питома вага обсягу виконаних наукових і науково-технічних робіт у ВВП складає лише 0,7%, що є одним з найнижчих показників за останні десятиліття (рис. 1). Для порівняння частка ВВП, яка витрачалася на НДДКР, за підрахунками експертів в СРСР складала: у 1950 р. — 0,99 %; 1955 р. — 1,38 %; 1960 р. — 1,77 %; 1965 р. — 2,30 %; 1970 р. — 2,49 %; 1975 р. — 2,91 %; 1980 р. — 3,00 %, 1985 р. — 3,11 %; 1990 р. — 2,89 % [4, с. 82].

Таким чином, інноваційна діяльність в Україні переживає критичний період та потребує активного втручання з боку держави з метою її стимулювання.

Необхідність управління інноваційною діяльністю, з одного боку, пов'язана із зростаючим значенням інновацій для стабілізації соціально-економічного розвитку суспільства та зміцнення національної безпеки, з іншого — обумовлена обмеженістю ринкових механізмів в галузі отримання та впровадження науково-технічних результатів. Крім цього, необхідність управління нововведеннями в Україні спричинена кризовими тенденціями в науці, виробництві та потребою прискорення відновлювального економічного зростання [1, с. 320].

Як зазначає В. Конашук, інновації не можуть існувати без інвестицій [6]. Тобто однією з основних умов переорієнтації економіки країни на інноваційну модель розвитку є здійснення достатнього фінансування. Основною такою фінансування може бути бюджет України, проте у 2016 році Міжвідомча комісія з питань державних інвестиційних проектів відібрала лише 10 проектів, а саме:

1. Реконструкція рентгенрадіологічного відділення ДУ "Інститут отоларингології ім. проф. О.С.Коломійченка НАМН України".
2. Реставрація з реабілітацією та пристосуванням клінічного корпусу №3 ДУ "Інститут нейрохірургії ім. акад. А.П.Ромоданова НАМН України" по вул. Платона Майбороди (Мануїльського), 32 у м. Києві.
3. Будівництво сучасного лікувально-діагностичного комплексу Національної дитячої спеціалізованої лікарні "Охматдит".
4. Реконструкція і розширення Національного інституту раку по вул. Ломоносова, 33/43 у м. Києві.
5. Реставрація та пристосування Маріїнського палацу.
6. Створення Культурно-мистецького та музейного комплексу "Мистецький арсенал".
7. Реконструкція автомобільних доріг у Львівській області.
8. Закриття сховищ ПЗРВ "III черга ЧАЕС".
9. Консервація сховища №29 ПЗРВ "Буряківка".
10. Реконструкція гідротехнічних споруд захисних масивів дніпровських водосховищ [9].

Аналізуючи наведені інвестиційні проекти, бачимо, що більшість з них не носять інноваційний характер. Таким чином, в умовах кризи та складної економічної ситуації в країні, держава нездатна забезпечити достатнє фінансування для втілення інноваційних проектів. Отже, основою для впровадження інвестицій у інноваційний

розвиток можуть стати або власні ресурси підприємств або іноземні інвестиції.

Відповідно до аналітичних даних у 2015 році в економіку України іноземними інвесторами вкладено 1042,4 млн дол. США та вилучено 351,3 млн дол. США прямих інвестицій (акціонерного капіталу). На рисунку 2 спостерігаємо, що за останні два роки відбулось значне зменшення іноземних інвестицій та негативний приріст у 2014 році склав 11,4 а у першому півріччі 2015 2,8 млрд дол. США відповідно.

Окрім того, інвестиції спрямовуються у вже розвинені сфери економічної діяльності. На підприємствах промисловості зосереджено 31,5 % загального обсягу прямих інвестицій в Україну, в установах фінансової та страхової діяльності — 25,9 % [5].

Дані результати свідчать, що зовнішні інвестиції в інноваційну майже не здійснюються і є епізодичними. Отже, виникає потреба пошуку нових джерел фінансування інновацій та формування комплексної державної політики інноваційно-інвестиційного розвитку.

О. Ньюнко досліджуючи теоретико-методологічні засади наявної моделі державного управління інноваційно-інвестиційною діяльністю систематизував її недоліки:

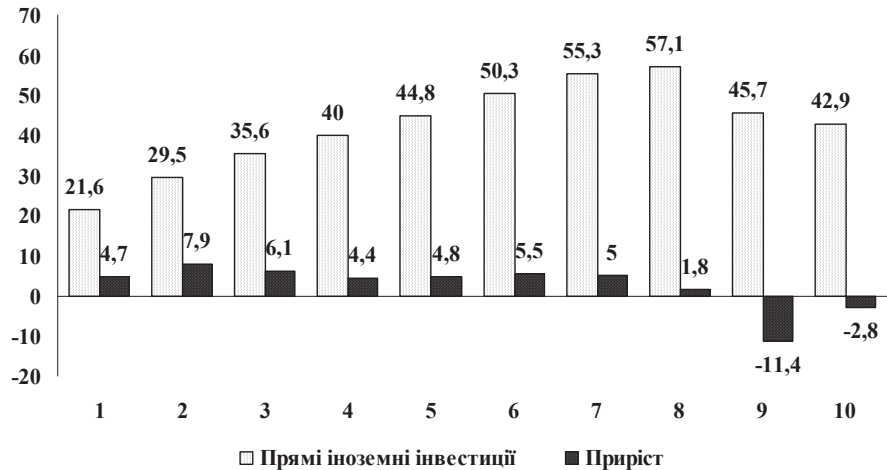
- відсутність системного державно-управлінського підходу до процесів, що відбуваються в інвестиційно-інноваційній сфері, а саме: системності в законодавчо-нормативному полі інноваційно-інвестиційної діяльності, створення сприятливого інвестиційного середовища, розробка дієвих соціально-економічних програм, стимулів для суб'єктів господарювання;

- неузгодженість між різними нормативно-правовими актами та їх надмірна кількість, адже сфера інноваційно-інвестиційної діяльності в Україні регулюється низкою Законів України та підзаконних актів, які містять значні протиріччя;

- відсутність єдиної стратегічно-орієнтованої інноваційно-інвестиційної моделі розвитку України з метою досягнення сталого розвитку держави. Так, основними напрямками інноваційно-інвестиційної діяльності, які законодавчо визначені, є важка промисловість, інформаційні технології, сільське господарство, транспорт, а соціальне задоволення людини віднесене на останній щабель;

- хаотичність і недостатність обсягів та напрямів фінансування інноваційної діяльності [7].

Отже, першою необхідною умовою удосконалення державного управління інноваційно-інвестиційною діяльністю є формування певної стратегії. У світовій практиці за рівнем і формам підтримки інвестиційної діяльності з боку держави прийнято виділяти: державні стратегії активного втручання; децентралізованого регулювання; змішані. При цьому використовуються специфічні методи державного забезпечення інвестиційної діяльності: методи створення інвестиційного клімату, а також методи стимулювання попиту і пропозиції на інвестиції.

Рис. 2. Обсяг та приріст прямих іноземних інвестицій в економіку України у 2006—2015 роках, млрд дол. США

Джерело: [5].

Стратегія активного втручання в інвестиційну діяльність передбачає визнання державою інвестиційної діяльності переважаючим фактором економічного зростання економіки різних країн та забезпечує провідну роль у визначенні масштабів, термінів і пріоритетів інноваційного розвитку. При цьому держава не тільки опосередковано бере участь у реалізації інвестиційних програм, але й сприяє активному їх фінансовому забезпеченню. Крім того, активне втручання держави спостерігається у наданні суттєвих пільг як підприємницьким структурам, так і вищим освітнім закладам, котрі самостійно виконують НДДКР (Японія). Держава бере участь в інвестиційному процесі як прямо через державний сектор економіки, так і побічно через свої інституції: органи виконавчої влади та місцевого самоврядування, Національний банк, Фонд державного майна, Антимонопольний комітет.

Стратегія децентралізованого регулювання характеризується більш опосередкованою участю держави в інвестиційному розвитку окремих організацій та суб'єктів господарювання. Це означає менший ступінь централізації управління інвестиційними процесами з боку держави. Держава реалізує свою інвестиційну політику шляхом створення нововведень у державному секторі. З метою створення початкового попиту на нововведення державою виділяються відповідні ресурси. Для впровадження цієї стратегії передбачаються податкові пільги та інші преференції щодо інвестиційної діяльності.

У стратегії децентралізованого регулювання ініціатива переходить до суб'єктів господарювання. Держава використовує податкові та інші стимули для інвестиційного розвитку та створює сприятливі правові, інвестиційні, техніко-економічні умови для цієї діяльності. Найбільше розповсюдження стратегія отримала у США, Великобританії та інших країнах.

Змішана стратегія розповсюджена у країнах із потужним державним сектором, відносно якого держава проводить активну інвестиційну політику, пряме та непряме регулювання. Що стосується приватного сектора, то переважаючою виступає стратегія децентралізованого регулювання. Ця стратегія використовується у Франції, Швеції.

В Україні спостерігаються окремі риси кожної із наведених стратегій, але в чистому вигляді не можна з

певним ступенем достовірності стверджувати про домінування якої-небудь із наведених стратегій. [8, с. 328].

Також на державному рівні повинні максимально повно використовуватися всі важелі та стимули активізації інноваційно-інвестиційного процесу, створюватися сприятливі умови для сталого розвитку національних підприємств та збільшення частки їх власних накопичень, провадитися заходи з підвищення зацікавленості підприємств та організацій в активізації інноваційно-інвестиційних процесів та створюватися можливості їх фінансового забезпечення [10].

ВИСНОВКИ З ПРОВЕДЕНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Інноваційна діяльність, яка є запорукою розвитку країни та її економічної стабільності, сьогодні в Україні перебуває у критичному стані. Щорічно спостерігається зменшення наукоємності ВВП, що є свідченням занепаду галузі. Дані негативні процеси викликають необхідність звернути увагу держави на проблеми інноваційно-інвестиційної діяльності як комплексної складової. Державне регулювання інноваційно-інвестиційної діяльності сьогодні не є цілісною системою, що породжує ряд проблем та недоліків. З метою удосконалення державного управління інноваційно-інвестиційною діяльністю першочерговим є вироблення довгострокової стратегії, на основі якої буде відбуватися подальший процес управління. Також у державному регулюванні інноваційно-інвестиційної діяльності необхідно використовувати широкий спектр інструментів для стимулювання інновацій та формуванню сприятливого інвестиційного клімату в країні.

Література:

1. Жовтанецька О.О. Державне управління інноваційною діяльністю / О.О. Жовтанецька, Г.Й. Никифорук // Вісник Національного університету "Львівська політехніка". — 2011. — № 714. — С. 317—324.
2. Сафонов Ю.М. Концептуальна стратегія державного регулювання інноваційного потенціалу сировинного комплексу текстильної промисловості України / Ю.М. Сафонов // Інвестиції: практика та досвід. — 2011. — № 5. — С. 25—29. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ipd_2011_5_8
3. Про інноваційну діяльність. Закон від 04.07.2002 № 40-IV // Верховна Рада України. — Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/40-15>
4. Полковниченко С.О. Оцінка інноваційного розвитку економіки України / С.О. Полковниченко, О.В. Левківський, В.В. Левківський // Науковий вісник ЧДІЕУ. — 2012. — № 2 (14). — С. 78—87.
5. Офіційний вебсайт Державної служби статистики України. — Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
6. Конашук В.Л. Теоретичні аспекти формування інноваційно-інвестиційної діяльності / В.Л. Конашук, І. Кучеренко // Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії. — 2014. — № 6. — С. 125—130.
7. Нюнько О.В. Моделі механізмів формування державного управління інноваційно-інвестиційною діяльністю / О.В. Нюнько // Ефективність державного управління. — 2013. — Вип. 36. — С. 254—262. — Ре-

жим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efdu_2013_36_35

8. Кравчун О.С. Механізм державного регулювання інвестиційної діяльності в Україні / О.С. Кравчун // Теорія та практика державного управління. — 2012. — Вип. 3 (38). — С. 323—332.

9. Міжвідомча комісія відібрала державні інвестпроекти для фінансування з бюджету у 2016-2018 роках // Офіційний вебсайт Міністерства економічного розвитку і торгівлі України. — Режим доступу: <http://www.me.gov.ua>

10. Коваленко О.В. Управління інноваційно-інвестиційним розвитком промислового підприємства / О.В. Коваленко, Я.Г. Борисова // Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії. — 2014. — № 7. — Режим доступу: http://www.zgia.zp.ua/gazeta/evzdia_7_012.pdf

References:

1. Zhovtanets'ka, O. O. and Nykyforuk, H.J. (2011), "Government management of innovation", *Visnyk Natsional'noho universytetu "L'vivs'ka politekhnika"*, vol. 714, pp. 317 — 324.
  2. Safonov, Yu. M. (2011), "Conceptual strategy of state regulation of innovative potential raw textile complex Ukraine", *Investytsii: praktyka ta dosvid*, vol. 5, pp. 25—29.
  3. Verkhovna Rada of Ukraine (2002), *The Law of Ukraine "On Innovation Activity"*, available at: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/40-15> (Accessed 10 January 2016).
  4. Polkovnychenko, S.O. Levkivs'kyj, O.V. Levkivs'kyj, V.V. (2012), "Evaluation of innovation development of economy of Ukraine", *Naukovyj visnyk ChDIEU*, vol. 2 (14), pp. 78—87.
  5. State Statistics Service of Ukraine, *The official information*, available at: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (Accessed 9 January 2016).
  6. Konaschuk, V.L. and Kucherenko, I. (2014), "Theoretical aspects of innovation and investment activity", *Ekonomichnyj visnyk Zaporiz'koi derzhavnoi inzhenernoi akademii*, vol. 6, pp. 125—130.
  7. Niun'ko, O. V. (2013), "Models of the mechanisms of formation of the state of innovation and investment activities", *Efektivnist' derzhavnoho upravlinnia*, [Online], vol. 36, pp. 254—262, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efdu_2013_36_35. (Accessed 6 January 2016).
  8. Kravchun, O. S. (2012), "The mechanism of state regulation of investment activity in Ukraine", *Teoriia ta praktyka derzhavnoho upravlinnia*, vol. 3 (38), pp. 323—332.
  9. Ministerstvo ekonomichnoho rozvytku i torhivli Ukrainy (2015), "Interagency Commission has selected public investment projects for funding from the budget in the years 2016—2018", available at: <http://www.me.gov.ua> (Accessed 4 January 2016).
  10. Kovalenko, O.V. Borysova, Ya.H. (2014), "Managing innovation and investment development of industrial enterprises", *Ekonomichnyj visnyk Zaporiz'koi derzhavnoi inzhenernoi akademii*, vol. 7, available at: <http://www.me.gov.ua> (Accessed 9 January 2016).
- Стаття надійшла до редакції 18.01.2016 р.*